పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ

'స్వాతంత్య్రం అట్టడుగున ప్రారంభమవ్వాలి. ప్రతి గ్రామం పూర్తి అధికారాలతో ఒక గణతంత్ర వ్యవస్థ లేదా పంచాయత్ కావాలి'

-మహాత్మాగాంధీ

పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ భారతదేశంలో అతి ప్రాచీనమైన వ్యవస్థ. చరిత్ర ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి భారతదేశంలోని గ్రామాలకు ఇది వెన్నెముకగా పని చేస్తోంది. నేటికీ 72 శాతం మంది ప్రజలు గ్రామీణ ప్రాంతంలోనే నివసిస్తున్న నేపథ్యంలో.. వారి భవితను తీర్చిదిద్దే బాధ్యత పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థపైనే ఉంది. 30 లక్షల మంది ప్రజా ప్రతినిధులతో నడుస్తున్న ఈ వ్యవస్థ.. ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య ప్రయోగశాల. దేశవ్యాప్తంగా 537 జిల్లా పంచాయతీలు, 6097 మండల పంచాయతీలు, 2,34,676 గ్రామ పంచాయతీలు పని చేస్తున్నాయి. జిల్లా పంచాయతీ(పరిషత్) స్థాయిలో 11,825 మంది ప్రతినిధులు.. మండల పంచాయతీ స్థాయిలో 1,10,070 మంది ప్రతినిధులు.. గ్రామ పంచాయతీ స్థాయిలో 20,73,715 మంది ప్రతినిధులు.. ఓటర్ల ద్వారా ఎన్నికయ్యారు. వీరిలో జిల్లా పంచాయతీ స్థాయిలో 41శాతం మహిళలు, 18 శాతం షెడ్యూల్డ్ కులాలు, 11శాతం షెడ్యూల్డ్ తెగలు; మండల పంచాయతీ స్థాయిలో 43శాతం మహిళలు, 22శాతం షెడ్యూల్డ్ కులాలు, 13 శాతం షెడ్యూల్డ్ తెగలు; గ్రామ పంచాయతీ స్థాయిలో 40 శాతం మహిళలు, 16 శాతం షెడ్యూల్డ్ కులాలు, 11 శాతం షెడ్యూల్డ్ తెగలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారు. గ్రామ పంచాయతీ స్థాయిలో ప్రతి 340 మందికి (70 కుటుంబాలు) ఒక ప్రజా ప్రతినిధి చొప్పున పనిచేస్తూ... ప్రపంచంలోనే అతిచురుకైన ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థగా భారత్ పరిణామం చెందింది.

ఇంత చైతన్యవంతమైన వ్యవస్థ వెనుక ఎంతో చరిత్ర ఉంది. ప్రాచీనకాలం నుంచి గ్రామ పంచాయతీలు పని చేస్తున్నప్పటికీ.. అవి ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్య భావాల నేపథ్యంలో పరిశీలిస్తే... నిజమైన ప్రజాప్రతినిధి సంస్థలు కావు. గ్రామీణ ప్రాంతంలో అప్పట్లో కొనసాగుతున్న ఐదు ప్రధాన వృత్తుల ప్రతినిధులతో కూడినదే పంచాయతీ. తరచుగా విదేశీ దురాక్రమణకు గురవుతున్న పరిస్థితులలో సహజంగానే ప్రజాస్వామ్య బద్ధమైన వ్యవస్థలు అణచివేతకు గురయ్యేవి. బ్రిటిష్ పాలన ప్రారంభ కాలంలో అంతగా ఆదరణకు నోచుకోకపోయినప్పటికీ... 19వ శతాబ్దం రెండో భాగంలో గవర్నర్ జనరల్ రిప్పన్ వంటి ఉదార భావాలున్న వారి ప్రోత్సాహంతో... స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలు పునరుజ్జీవనం పొందాయి. 1919, 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టాలు కొంతమేరకు వీటిని బలోపేతం చేశాయి.

గ్రామీణ ప్రాంతాన్ని బలోపేతం చేయడం ద్వారా.. గాంధీజీ కలలు కన్న రామరాజ్యం గురించి రాజ్యాంగంలో ప్రత్యేక ప్రస్తావన ఏమీ లేదు. 40వ ప్రకరణ (ఆదేశసూత్రాలు).. 'గ్రామ పంచాయతీలను ఏర్పాటు చేయడానికి రాజ్యం చొరవ తీసుకొని.. అవి స్వయం ప్రతిపత్తితో వ్యవహరించడానికి తగిన అధికారాలు' ఇవ్వాలని మాత్రమే పేర్కొంది. మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక ముసాయిదాలో గ్రామీణాభివృద్ధి ఆవశ్యకతను ప్రస్తావించారు. ఆ మేరకు కేంద్ర ప్రభుత్వ చొరవతో ప్రయోగాత్మక ప్రాతిపదికగా.. 'సమాజ వికాసాభివృద్ధి కార్యక్రమం' 1952లో ప్రారంభమైంది. ఈ కార్యక్రమం ద్వారానే దేశంలో బాగా వెనుకబడిన గ్రామీణ ప్రాంతంలో... 1. వ్యవసాయం 2. విద్య 3. ఆరోగ్యం 4. కుటీర పరిశ్రమలు 5. రవాణా వార్తా సౌకర్యాలు.. అనే ఐదు రంగాలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. 1953లో ఈ పథకాన్ని 'జాతీయ విస్తరణ సేవా పథకం'గా దేశమంతటా అమలు చేశారు. ఈ కార్యక్రమాల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడానికి ప్రణాళికా సంఘం... బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా అధ్యక్షతన 'ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణ' అనే నిపుణుల కమిటీని 1956లో నియమించింది. ఈ కమిటీ తన నివేదికను 1957లో సమర్పించింది. ఈ కమిటీ సిఫార్సులే పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ ఏర్పాటుకు మూలాధారం.

బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా కమిటీ సిఫార్సులు:

1. సమాజ వికాసాభివృద్ధి కార్యక్రమ నిర్వహణలో... ప్రజల భాగస్వామ్యం లేదు కాబట్టి, దాని స్థానంలో మూడంచెల పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయాలి.
2. అట్టడుగున గ్రామ పంచాయతీ, బ్లాకు (తాలుకా) స్థాయిలో పంచాయతీ సమితి, జిల్లా స్థాయిలో జిల్లా పరిషత్ ఏర్పాటు చేయాలి. గ్రామ పంచాయతీ స్థాయిలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు, మిగతా రెండు స్థాయిల్లో పరోక్ష ఎన్నికలు జరగాలి.
3. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలన్నీ ప్రధానంగా పంచాయతీ సమితి స్థాయిలో జరిగితే.. వీటిని పర్యవేక్షించే బాధ్యత జిల్లా పరిషత్‌లది. గ్రామ పంచాయతీ కేవలం స్థానిక విధులకు పరిమితం.
4. ఎన్నికలు ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి పార్టీ రహిత విధానంలో జరగాలి.
5. వీటి స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిని కాపాడేందుకు అవసరమైన ఆర్థిక వనరుల బదిలీతోపాటు పాలనాపరమైన మద్దతునివ్వాలి.

పై సూచనలను జాతీయాభివృద్ధి మండలి సమీక్షించి, వాటి అమలు కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు పంపింది. 'స్థానిక ప్రభుత్వాలు' రాష్ట్ర జాబితాలోని అంశం. అందువల్ల వాటిపై నిర్ణయం తీసుకునే అధికారం రాష్ట్రాలకు మాత్రమే ఉంది.

2.10.1959న రాజస్థాన్, పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను లాంఛనంగా ప్రారంభిస్తే... 1.11.1959న ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రారంభించింది. క్రమేణా అన్ని రాష్ట్రాలు స్వల్ప మార్పులతో పంచాయతీరాజ్ వ్యవ

SAKSHI

స్థను ప్రారంభించాయి. ఈ వ్యవస్థ గ్రామీణ ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేయడంలో.. ద్వితీయ శ్రేణి నాయకత్వాన్ని వృద్ధి చేయడంలో.. మౌలిక సదుపాయాల కల్పనతో పాటు, జీవనోపాధిని కల్పించడంలో... విజయవంతమైంది. అయితే, క్రమేణా అలసత్వపు ఛాయలు మొదలయ్యాయి. రాష్ట్ర, జాతీయ స్థాయిలోని రాజకీయ నాయకులకు.. స్థానిక నాయకులు ప్రత్యర్థులుగా తయారవుతున్నారనే భయం పట్టుకుంది. ఉద్యోగస్వామ్యం మొదటి నుంచి స్థానిక సంస్థల పట్ల ఉదాసీనంగానే వ్యవహరించేది. తమ ఆధిపత్యానికి భంగం కలుగుతుందనే భయం కూడా వారి నిర్లిప్త వైఖరికి కారణం. అశోక్ మెహతా లాంటి మేధావులు అభిప్రాయపడినట్లు... 'పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థలు గ్రామీణ ప్రాంతంలోని సంపన్న వర్గాలకు రాజకీయ ఆధిపత్యాన్ని కట్టబెట్టడానికి దోహదం చేశాయి'. ప్రజలలో కూడా ప్రారంభ దశలో కనిపించిన ఉత్సాహం క్రమేణా తగ్గడం మొదలైంది. మొత్తం మీద 1970 నాటికల్లా ఈ వ్యవస్థ క్షీణదశ ప్రారంభమైందేమోననిపించింది. పైగా కాంగ్రెసేతర రాజకీయ పార్టీల దృష్టిలో... ఈ వ్యవస్థ కేవలం అధికార పార్టీ(కాంగ్రెస్)కి 'ఓటు బ్యాంకు'గా మారింది. అన్నివిధాలా అభాసుపాలైన ఈ వ్యవస్థకు ప్రక్షాళన అవసరమైంది.

అశోక్ మెహతా కమిటీ సిఫార్సులు:

జనతా ప్రభుత్వం చొరవతో.. 1977లో ప్రణాళికా సంఘం.. పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ పనితీరును సమీక్షించడానికి సుప్రసిద్ధ ఆర్థికవేత్త, ప్రముఖ సోషలిస్టు నాయకుడైన డాక్టర్ అశోక్ మెహతా అధ్యక్షతన నిపుణుల కమిటీని నియమించింది. ఇది తన సిఫార్సులను 1978లో సమర్పించింది.

అవి...

1) ప్రస్తుతం కొనసాగుతున్న మూడంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ స్థానంలో... మండల పంచాయతీ, జిల్లా పంచాయతీ లతో రెండంచెల వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయాలి. గ్రామ పంచాయతీ నిర్వహణ ఆర్థికంగా పెనుభారమైనందున దానిని రద్దుచేయడం మంచిది.

2) ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణ అర్థవంతం కావాలంటే... పాలనను ప్రజల ముంగిటికి తీసుకెళ్లాలి. కొనసాగుతున్న పంచాయతీ సమితి స్థానంలో.. వైశాల్యంలో, జనాభాలో చిన్నదైన మండల పంచాయతీని ఏర్పాటు చేయాలి. అభివృద్ధి కార్యక్రమాల రూపకల్పన, అమలు బాధ్యత మండల, జిల్లా పంచాయతీల మధ్య విభజించాలి.

3) ఎన్నికల్లో రాజకీయ పక్షాలను అధికారయుతంగా పోటీ చేయనివ్వాలి. అప్పుడే వాటిలో జవాబుదారీతనాన్ని పెంచడానికి, ప్రజల్లో రాజకీయ చైతన్యం కలిగించడానికి వీలవుతుంది.

4) పదవీకాలాన్ని ఐదేళ్ల నుంచి నాలుగేళ్లకు తగ్గించాలి. తద్వారా ప్రజాప్రతినిధుల్లో నిర్లిప్తతా భావాన్ని తొలగించవచ్చు.

5) పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థలను స్థానిక ప్రభుత్వాలుగా బలోపేతం చేయాలంటే... వాటికి ఇతోధిక పాలన, ఆర్థిక స్వాధీనత కలిగించాలి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ జోక్యం పరిమితంగా ఉండాలి.

6) పదవీకాలం ముగిసినా, లేక రద్దయినా ఆరు నెలల్లో ఎన్నికలు జరపాలి.

పై సిఫార్సులను జాతీయాభివృద్ధి మండలి పరిశీలించి, రాష్ట్రాలకు పంపింది. ఈ మధ్యలో కేంద్రంలో సంభవించిన రాజకీయ పరిణామాల దృష్ట్యా... వీటిని అమలు చేయడంపై రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు తగిన శ్రద్ధ చూపించలేదు. ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక, పశ్చిమ బెంగాల్, జమ్మూ కాశ్మీర్ వంటి రాష్ట్రాలు మాత్రమే ఈ సిఫార్సులను పాక్షికంగానైనా అమలు చేశాయి. రాజకీయ చిత్తశుద్ధి లోపించినప్పుడు, సిఫార్సులు ఎంత సమయోచితమైనప్పటికీ.. ప్రయోజనం ఏముంది? 1980లో కేంద్ర ప్రభుత్వం అనేక నిపుణుల కమిటీలను నియమించింది. 1984లో నియమించిన హనుమంత్‌రావ్ కమిటీ.. జిల్లా స్థాయిలో ప్రత్యేక ప్రణాళికా కమిటీని ఏర్పాటు చేయాలని.. కలెక్టర్ లేక ఒక మంత్రి అధ్యక్షతన ఇది ఏర్పడాలని సూచించింది. జి.వి.కె.రావ్ కమిటీ(1985) గ్రామీణాభివృద్ధి ప్రణాళికల రూపకల్పనలో... స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలకు చురుకైన పాత్ర కల్పించాలని.. పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థలకు క్రమంగా ఎన్నిక జరపాలని.. సీనియర్ ఐఏఎస్ అధికారిని జిల్లా అభివృద్ధి అధికారిగా నియమించాలని సిఫార్సు చేసింది. ఎల్.ఎం.సింఘ్వీ కమిటీ (1986) పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థలకు రాజ్యాంగపర హోదాను కల్పించాలని.. గ్రామసభలను పునరుజ్జీవింపజేయాలని.. న్యాయ పంచాయత్‌లను ఏర్పాటు చేయాలని.. సిఫార్సు చేసింది. పైన వివరించిన నిపుణుల కమిటీల సూచనలను దృష్టిలో పెట్టుకొని.. 1989లో రాజీవ్‌గాంధీ ప్రభుత్వం 64వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లును పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టింది. దీనిలోని కొన్ని అంశాలు రాష్ట్రాల అధికారాలను దెబ్బతీసేవిగా.. స్థానిక సంస్థల్లో కేంద్ర జోక్యానికి దారితీసేవిగా ఉండటంతో పార్లమెంటు తిరస్కరించింది. అవసరమైన మార్పులతో పి.వి.నరసింహారావు ప్రభుత్వం 1991లో కొత్త బిల్లును ప్రవేశపెట్టింది. పార్లమెంటు ఆమోదం తర్వాత, రాష్ట్ర శాసన సభల (సగానికి పైగా) ఆమోదంతో, రాష్ట్రపతి 73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టంగా అనుమతినిచ్చారు. ఇది 24.4.1993 నుంచి అమలులోకి వచ్చింది!!

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం (243 ఏ నుంచి 243ఓ ప్రకరణలు)... భారత సమాఖ్య వ్యవస్థను... రెండంచెల నుంచి మూడంచెల(కేంద్ర, రాష్ట్ర, స్థానిక ప్రభుత్వాలు)కు మార్చింది. ఇది స్థానిక పరిపాలన చరిత్రలో ఒక ముఖ్య ఘట్టం. ప్రపంచంలో మొదటిసారిగా స్థానిక సంస్థలకు రాజ్యాంగ హోదాను కల్పించి, వాటిని ప్రభుత్వాలుగా మార్చిన ఘనత మనకు దక్కుతుంది.

ఈ రాజ్యాంగ సవరణ చట్ట ప్రధాన లక్షణాలు:

1) గ్రామీణ స్థానిక ప్రభుత్వాలకు రాజ్యాంగపరమైన హోదాను కల్పించటం వల్ల... రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, స్థానిక వ్యవస్థల దైనిక పాలనా కార్యకలాపాలలో జోక్యం చేసుకోవడానికి... ఏదో ఒక నెపంతో వాటిని రద్దు చేయటానికి వీలుండదు.

2) గ్రామసభను పునరుజ్జీవింపచేయటంతో... అట్టడుగు స్థాయిలో

SAKSHI

ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యాన్ని అమలు చేయటానికి, జవాబుదారీ తనాన్ని పెంచటానికి వీలవుతుంది.

3) దేశవ్యాప్తంగా మూడంచెల స్థాయి వ్యవస్థను నెలకొల్పడం ద్వారా... గ్రామీణ స్థానిక ప్రభుత్వాలలో ఏకరూపత సాధించటానికి వీలవుతుంది.

4) స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కలిగిన రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం ద్వారా.. నిష్పక్షపాతంగా ఎన్నికలు జరపటానికి వీలవుతుంది.

5) రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘ సిఫార్సుల ద్వారా.. స్థానిక ప్రభుత్వాలకు సరిపడ వనరులు బదిలీ కావటానికి వీలవుతుంది. తద్వారా వాటి స్వాధీనత పెరుగుతుంది.

6) 1/3 వంతు స్థానాలు మహిళలకు రిజర్వు చేయటం.. మహిళా సాధికారతకు దోహదం చేస్తుంది. అలాగే షెడ్యూల్డ్ కులాలకు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు.. వారి జనాభా ప్రాతిపదికన కొన్ని స్థానాలు రిజర్వు చేయటం... అణగారిన వర్గాల రాజకీయ చైతన్యానికి తోడ్పడుతుంది.

వ్యవస్థీకరణ.. గ్రామపంచాయత్:

ఒకటి లేక అంతకంటే ఎక్కువ గ్రామాలకు కలిపి పంచాయత్ ఏర్పాటు చేయవచ్చు. ఎన్నికల కోసం పంచాయత్‌ను కొన్ని వార్డులుగా విభజించి...ఒక్కొక్క వార్డు నుంచి ఒక్కొక్క ప్రతినిధి ఐదేళ్ల పదవీ కాలానికి.. ఆ వార్డులోని ఓటర్లతో ఎన్నికవుతారు. మహిళలు, షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు కొన్ని స్థానాలు రిజర్వు చేస్తారు. వార్డుల సంఖ్య 5 నుంచి 14 వరకు ఉండొచ్చు. కాని రాష్ట్ర శాసనసభ చట్టం ద్వారా పరిమితిని పెంచవచ్చు. గ్రామ పంచాయత్ అధ్యక్షుడి (సర్పంచ్)ని ప్రత్యక్షంగా/ పరోక్షంగా ఎన్నుకోవచ్చు. ఆంధ్రప్రదేశ్, ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రాలలో గ్రామ సర్పంచ్‌ను ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకొంటారు. గ్రామ పంచా యత్‌లోని ఓటర్లంతా కలిసి గ్రామసభగా ఏర్పడతారు. కనీసం సంవత్సరంలో రెండు సార్లయినా గ్రామసభ సమావేశం కావాలి. దీనికి గ్రామ పంచాయత్ పరిధిలోకి వచ్చే అన్ని విషయాలను చర్చించటానికి, తీర్మానాలు చేయడానికి అధికారం ఉంటుంది. గ్రామ పంచాయత్ స్థాయిలో.. ప్రభుత్వం అమలుచేసే సంక్షేమ కార్యక్రమాల లబ్ధిదారులను ఎంపిక చేస్తుంది.

గ్రామ పంచాయత్ ప్రధాన విధులు:

1) ఆర్థిక అభివృద్ధి, సామాజిక న్యాయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రణాళికల రూపకల్పన.

2) వాటిని అమలు చేసేటప్పుడు 11వ షెడ్యూలులో పేర్కొన్న 29 అంశాలకు ప్రాధాన్యతనివ్వడం. సాధారణంగా గ్రామపంచాయత్... నీటి సరఫరా, వీధి దీపాలు, రోడ్ల నిర్మాణం, పారిశుద్ధ్యం, ప్రాథమిక విద్య.. మొదలైన కార్యకలాపాలు నిర్వహిస్తుంది.

ప్రధాన ఆదాయ మార్గాలు:

1) రాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదం మేరకు కొన్ని అంశాల మీద పన్నులు విధించి, వసూలు చేయటం ద్వారా లభించే ఆదాయం.

2) రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘ సిఫార్సుల మేరకు.. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఆదాయంలో కొంత వాటా.

3) రాష్ట్ర సంఘటిత నిధి నుంచి రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘ సిఫార్సుల మేరకు కొంత ధన సహాయం.

4) అభివృద్ధి కార్యక్రమాల అమలుకు కేంద్ర-రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు అందించే ధన సహాయం.

5) స్వచ్ఛంద సేవాసంస్థల నుంచి విరాళం.

మండల పంచాయత్:

ఇది మధ్యస్థ స్థాయి. 20 లక్షల జనాభా కంటే తక్కువగా ఉన్న రాష్ట్రాలలో (ఉదాహరణకు గోవా, సిక్కిం)... ఈ స్థాయి పంచాయత్ ఏర్పాటవదు. మండల పంచాయత్‌కు ప్రతినిధులు ప్రాదేశిక నియోజక వర్గాల నుంచి ఓటర్ల ద్వారా ఎన్నికవుతారు(MPTC). సాధారణంగా 10-15 గ్రామ పంచాయత్‌లకు ఒక మండల పరిషత్ ఏర్పాటవుతుంది. అధ్యక్షుడిని పరిషత్ సభ్యులు ఎన్నుకుంటారు. ప్రతినిధులు, అధ్యక్షుడి ఎన్నిక విషయంలో రిజర్వేషన్ సూత్రం వర్తిస్తుంది. మండల పరిషత్‌లో ప్రాదేశిక ప్రాతిపదికన ఎన్నికైన ప్రతినిధులతోపాటు ఆ ప్రాంతం నుంచి ఎన్నికైన ఎంఎల్ఏ, ఎంఎల్‌సి, ఎంపి(లోక్‌సభ, రాజ్యసభ)లకు పదవీరీత్యా సభ్యత్వం లభిస్తుంది. కాని వీరు ఏదో ఒక పరిషత్‌లో మాత్రమే ఓటుహక్కు కలిగి ఉంటారు. అధ్యక్షులు పరోక్షంగా ఎన్నికవుతారు. మండల పరిషత్ అధికారాలు, విధులు గ్రామ పంచాయత్‌ను పోలి ఉంటాయి. కాకపోతే కాస్త పెద్దస్థాయిలో ఈ విధులు నిర్వహిస్తారు. ఆదాయ మార్గాలు గ్రామ పంచాయత్‌ను పోలి ఉంటాయి. అయితే, మండల పరిషత్‌కు ప్రత్యక్షంగా పన్నులు విధించే అధికారం లేదు.

జిల్లా పంచాయత్ (పరిషత్):

ఎన్నికల కోసం జిల్లాలోని గ్రామీణ ప్రాంతాన్ని కొన్ని ప్రాదేశిక నియోజక వర్గాలుగా విభజిస్తారు. ఒక్కొక్క నియోజకవర్గం నుంచి ఒక్కొక్క ప్రతినిధి... ఆ నియోజకవర్గం ఓటర్లతో ఐదేళ్ల పదవీ కాలానికి ఎన్నికవుతారు. అధ్యక్ష/చైర్మన్ ఎన్నిక పరోక్ష పద్ధతిలో జరుగుతుంది. జిల్లాలోని గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి ఎన్నికైన ఎంఎల్ఏ, ఎంఎల్‌సి, ఎంపిలు.. పరిషత్ సర్వసాధారణ సభలో పదవీరీత్యా సభ్యత్వాన్ని పొందుతారు. ఆదాయ మార్గాలు, విధులు మండల పరిషత్‌ను పోలి ఉంటాయి. కాక పోతే, కాస్త ఎక్కువస్థాయిలో ఉంటాయి. పరిషత్ చైర్మన్ పరోక్ష పద్ధతిలో ఎన్నికవుతారు. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 1994 పంచాయతీరాజ్ చట్టం ప్రకారం... గ్రామీణ స్థానిక ప్రభుత్వాలు పనిచేస్తున్నాయి. మండల పరిషత్ అధ్యక్షుడిని, జిల్లా పరిషత్ చైర్మన్‌ను అవిశ్వాస తీర్మానం ద్వారా తొలగించవచ్చు. అయితే, వీరి పదవి కాలంలో ఒకటి కంటె ఎక్కువసార్లు అవిశ్వాస తీర్మానం ప్రవేశపెట్టకూడదు. ఎన్నికైన రెండేళ్లలో అవిశ్వాస తీర్మానం ప్రవేశపెట్టకూడదు. భాషా, మతపరమైన అల్ప సంఖ్యాక వర్గాలకు కో

SAKSHI

ఆప్షన్ పద్ధతి ద్వారా... మండల ప్రజా పరిషత్, జిల్లా ప్రజా పరిషత్‌లలో ప్రాతినిధ్యం కల్పిస్తారు. రాజకీయ పక్షాలు మండల, జిల్లా పరిషత్ స్థాయిలో... అధికారయుతంగా ఎన్నికలలో పాల్గొనవచ్చు.

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టంలోని పరిమితులు:

1. 11వ షెడ్యూలులో ప్రస్తావించిన 29 అంశాలను.. రాష్ట్రప్రభుత్వాలు తమ విచక్షణను ఉపయోగించి పంచాయతీరాజ్ సంస్థలకు బదిలీ చేస్తాయి. కేరళ, పశ్చిమ బెంగాల్ లాంటి రాష్ట్రాలు మినహా ఎక్కువ రాష్ట్రాలు, ఆ అంశాలను పూర్తిగా బదిలీ చేయలేదు.
2. 29 అంశాలలో వీటిని గ్రామ, మండల, జిల్లా పంచాయత్‌ల మధ్య పంచాలనే విషయంలో స్పష్టత లేదు.
3. ఎంఎల్ఏ, ఎంపీలకు స్థానిక సంస్థలలో సభ్యత్వాన్ని ఇవ్వడం వల్ల ఎంపీటీసీ, జడ్పీటీసీ సభ్యుల ప్రాధ్యానత తగ్గింది.
4. స్థానిక సమస్యలను పరిష్కరించడానికి న్యాయ పంచాయత్ వ్యవస్థలకు.. ఈ చట్టంలో చోటు కల్పించకపోవడం దురదృష్టకరం. గత పదిహేనేళ్లుగా వీటి పనితీరు ఆశించినంతగా లేదు. మానవ, ఆర్థిక వనరుల కొరత వీటిని వేధిస్తోంది. రాష్ట్రస్థాయిలోని ఉద్యోగిస్వామ్య నకారాత్మక వైఖరి మారలేదు. మహిళల, అణగారిన వర్గాల ప్రతినిధులు తమ బాధ్యతలను ప్రభావవంతంగా నిర్వహించలేకపోతున్నారు.

రెండో పాలనా సంస్కరణల సంఘం సిఫార్సులు:

1) 234 జి ప్రకరణను సవరించి.. 11వ షెడ్యూల్డ్‌లో అంశాలన్నింటినీ పంచాయతీరాజ్ సంస్థలకు బదిలీ చేయాలి.
2) ప్రతి రాష్ట్రానికి విధాన పరిషత్ ఏర్పాటుచేసి.. స్థానిక ప్రభుత్వ సంస్థలకు వాటిలో ప్రాతినిధ్యమివ్వాలి.
3) ఎంఎల్ఏలకు, ఎంపీలకు స్థానిక ప్రభుత్వ సంస్థలలో ప్రాతినిధ్యమివ్వకూడదు.
4) ముఖ్యమంత్రి అధ్యక్షుడిగా, విధాన సభ స్పీకర్, ప్రతిపక్ష నాయకుడు సభ్యులుగా ఉన్న కమిటీ సిఫార్సుల మేరకు రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ నియామకం జరగాలి.
5) రిజర్వుచేసిన నియోజక వర్గాలు... కనీసం పదేళ్లపాటైనా కొనసాగాలి. ప్రస్తుతం అమల్లో ఉన్న ఏకసభ్య నియోజక వర్గం స్థానంలో.. బహుసభ్య నియోజకవర్గాలు ఏర్పాటు చేయాలి. దీనివల్ల ఆవర్తన పద్ధతి అవసరం ఉండదు.
6) గ్రామ, మండల, జిల్లా పరిషత్‌ల మధ్య స్పష్టమైన పని విభజన జరగాలి.
7) స్థానిక ప్రభుత్వాలపై వచ్చిన ఫిర్యాదులను పరిశీలించేందుకు ప్రాంతాల వారిగా ఆంబుడ్స్‌మెన్ వ్యవస్థ ఏర్పాటుచేయాలి.
8) మేజర్ పంచాయితీల్లో వార్డు సభ్యులను ఏర్పాటు చేయాలి.
9) స్థానిక ప్రభుత్వాలు తీసుకున్న నిర్ణయాలు రద్దుచేసే అధికారాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు తొలగించాలి. వివాదాస్పద నిర్ణయాలను ఆంబుడ్స్‌మెన్ పరిశీలనకు పంపాలి.
10) కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు షరతులు లేని గ్రాంట్లు విడుదల చేయాలి. అప్పుడు స్థానిక ప్రభుత్వాలు, వాటి అవసరాలకు అనుగుణంగా వినియోగించుకోవడానికి వీలవుతుంది.
11) జిల్లా స్థాయిలో తనిఖీ కమిటీ ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా పారదర్శకతను పెంపొందించవచ్చు!!

నమూనా ప్రశ్నలు:

1.స్థానిక ప్రభుత్వాల గురించి ఏ జాబితాలో ప్రస్తావించారు.?
ఎ) యూనియన్ బి) రాష్ట్రం సి) ఉమ్మడి డి) అవశేష

2. దేశంలో మూడంచెల పంచాయతీ వ్యవస్థను ప్రవేశపెట్టిన తొలి రెండు రాష్ట్రాలు?
ఎ) రాజస్థాన్, ఆంధ్రప్రదేశ్ బి) రాజస్థాన్, ఒరిస్సా సి) ఆంధ్రప్రదేశ్, గుజరాత్ డి) పంజాబ్, హర్యానా

3. గ్రామపంచాయతీలకు రాజ్యాంగపర హోదా కల్పించాలని సిఫార్సు చేసింది?
ఎ) బల్వంతరాయ్ మెహతాకమిటీ
బి) అశోక్ మెహతా కమిటీ
సి) హనుమంత రావు కమిటీ
డి) ఎల్.ఎం.సింఘ్వీ కమిటీ

4.స్థానిక ప్రభుత్వ ఎన్నికల్లో రాజకీయ పార్టీలను అధికార యుతంగా పాల్గొనివ్వాలని సిఫార్సు చేసిన కమిటీ?
ఎ) స్వర్ణసింగ్ కమిటీ
బి) రంగరాజన్ కమిటీ
సి) జీవీకే రావు కమిటీ
డి) అశోక్ మెహతా కమిటీ

5.సామాజిక వికాసాభివృద్ధి కార్యక్రమం స్థానంలో మూడంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థని ఏర్పాటు చేయాలని సిఫార్సు చేసిన వారు?
ఎ) తుంగన్ బి) రణధవే
సి) బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా డి) అశోక్ మెహతా

6.73వ రాజ్యాంగ సవరణ ప్రకారం ఈ కింది రాష్ట్రంలో రెండంచెల పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థ కొనసాగుతోంది?
ఎ) పంజాబ్ బి) సిక్కిం
సి) హర్యానా డి) హిమాచల్‌ప్రదేశ్

7. స్థానిక ప్రభుత్వాలకు ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులను పునరాయనం (recal) చేసే అవకాశం ఉన్న రాష్ట్రం?
ఎ) మధ్యప్రదేశ్ బి) ఛత్తీస్‌గఢ్
సి) జార్ఖండ్ డి) నాగాలాండ్

8. ఏ రాజ్యాంగ ప్రకరణ కింద పన్నులు విధించే అధికారం స్థానిక ప్రభుత్వాలకు సంక్రమించింది?
ఎ) 243 ఎ బి) 233 డి

SAKSHI

సి) 243 జి డి) 243 హెచ్

9. రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్‌ను తొలగించే ప్రక్రియ?

ఎ) గవర్నర్ నిర్ణయిస్తారు

బి) రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు

సి) సుప్రీంకోర్టు సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు

డి) హైకోర్టు న్యాయమూర్తిని తొలగించడానికి అనుసరించే ప్రక్రియను పోలి ఉంటుంది.

Answers :

1) b 2) a 3) d 4) d 5) c 6) b 7) a 8) c 9) d

SAKSHI

భారతదేశం.. స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు

చార్లెస్ మెట్‌కాఫ్ భారత గ్రామీణ స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలను లిటిల్ రిపబ్లిక్స్‌గా వర్ణించాడు.

ప్రాచీన కాలం నుంచే మన దేశంలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు పనిచేసినట్లు మెగస్థనీస్ తన 'ఇండికా' గ్రంథంలో పేర్కొన్నాడు. గ్రామపరిపాలన కోసం గ్రామణి అనే అధికారి ఉండేవారని కౌటిల్యుడి అర్థశాస్త్రం చెబుతోంది.

శుక్రాచార్యుడు తన నీతిశాస్త్రంలో గ్రామాల కామన్‌వెల్త్ ఉన్నట్లుగా పేర్కొన్నాడు. రామాయణంలో జనపదం అనే పేరును అనేక గ్రామాల సమాఖ్యగా వర్ణించారు. గ్రామ సంఘాలు అనే పేరుతో పరిపాలన సాగించినట్లు మహాభారతంలోని శాంతి పర్వం పేర్కొంది.

మధ్యయుగాల్లో స్థానిక స్వపరిపాలన నిర్లక్ష్యానికి గురైంది. నిర్మాణాత్మక సంస్థలను ఏర్పాటు చేసి వాటిద్వారా స్థానిక ప్రజల అవసరాలు తీర్చడానికి ఎలాంటి కృషి చేయలేదు. మొగలుల కాలంలో ఏర్పాటు చేసిన కొత్వాల్ వ్యవస్థ శిస్తు వసూలు, శాంతి భద్రతల పరిరక్షణపై తప్ప అభివృద్ధిపై దృష్టి కేంద్రీకరించలేదు.

ప్రజాస్వామ్యం విజయవంతం కావాలంటే పరిపాలన వికేంద్రీకరణ అవసరం అని పేర్కొనే బ్రిటిష్ వారు కూడా ప్రారంభంలో జిల్లా కలెక్టర్ పదవిని ఏర్పాటుచేసి శిస్తు వసూలుపైనే కేంద్రీకరించారు. స్థానిక సంస్థల అభివృద్ధిని ఏ మాత్రం పట్టించుకోలేదు. 1870లో లార్డ్ మేయో కాలంలో ప్రవేశపెట్టిన తీర్మానం బ్రిటిష్ వారి దృక్పథంలో మార్పును తెలియచేస్తుంది.

మూడంచెల పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థ

1882లో లార్డ్ రిప్పన్ స్థానిక సంస్థల కోసం ప్రవేశపెట్టిన తీర్మానం మన దేశంలో స్థానిక స్వపరిపాలనకు మాగ్నాకార్టా వంటిదిగా పేర్కొంటారు. అందువల్ల లార్డ్‌రిప్పన్‌ను భారతదేశ స్థానిక స్వపరిపాలన పితామహుడిగా అభివర్ణిస్తారు. రిప్పన్ నిర్మాణాత్మక, వ్యవస్థీకృతమైన మార్పులకు శ్రీకారం చుట్టాడు. లార్డ్ రిప్పన్ నమూనాయే తదనంతర కాలంలో మన దేశంలో మూడంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ నిర్మాణానికి బ్లూప్రింట్‌గా పని చేసింది. దేశమంతటా స్థానిక బోర్డులను ఏర్పాటు చేయాలని పేర్కొన్న రిప్పన్ స్థానిక సంస్థల్లో అధికారుల కంటే అనధికారులు ఎక్కువగా ఉండాలని, వారంతా ప్రజాప్రతినిధులుగా ఉండాలని, వారిని ప్రజలే ఎన్నుకోవాలని ప్రతిపాదించాడు.

రాయల్ కమిషన్

1907లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నియమించిన రాయల్ కమిషన్ స్థానిక సంస్థలను అధ్యయనం చేసి వాటిని పటిష్టపరచడంపై నివేదికను సమర్పించింది. 1909 చట్టంలో స్థానిక పాలనపై ప్రత్యేకంగా ఎలాంటి స్థిర ప్రతిపాదనలనూ చేయలేదు. చార్లెస్ హాబ్ హౌజ్ నాయకత్వంలోని ఈ కమిషన్ పలు ముఖ్యమైన సూచనలు చేసింది. అవి...

- స్థానిక సంస్థలన్నిటి పునరుద్ధరణ
- పరిపాలన వికేంద్రీకరణ
- జనాభా ఆధారంగా మున్సిపల్ సంస్థల ఏర్పాటు

పై అంశాల ఆచరణలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఎలాంటి ప్రాధాన్యాన్ని ఇవ్వలేదు.

1918లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన చట్టం స్థానిక సంస్థలకు పన్నులు విధించే అధికారాన్ని కల్పించాలని, స్థానిక సంస్థల అధిపతులను ప్రజలే ఎన్నుకోవాలని, వారికి తగిన అధికారాలను కల్పించాలని పేర్కొంది. 1919లో ప్రవేశపెట్టిన మాంటేగ్ – ఛేమ్స్‌ఫర్డ్ సంస్కరణల చట్టం దేశ పరిపాలన అధికారాలను కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య స్థూలంగా విభజించింది.

1919 కౌన్సిల్ చట్టాన్ని అనుసరించి స్థానిక స్వపరిపాలన రాష్ట్ర జాబితాలో ఉంది. అదేవిధంగా రాష్ట్ర పాలనాధికారాలను రెండు జాబితాలుగా విభజించి భారతీయ మంత్రులకు అధికారాన్ని కల్పించిన ట్రాన్స్‌ఫర్డ్ జాబితాలో స్థానిక స్వపరిపాలనను చేర్చారు. మొదటిసారి భారతీయులకు పరిపాలనపై అధికారం కల్పించడంవల్ల వారు ప్రత్యేక దృష్టిని కేంద్రీకరించడంతో కొంత అభివృద్ధి జరిగిందని చెప్పొచ్చు.

రాష్ట్రాలకు స్వయం ప్రతిపత్తి

1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టం రాష్ట్రాలకు స్వయం ప్రతిపత్తిని కల్పించింది. అందువల్ల మనవాళ్లు స్థానిక పరిపాలన సంస్థలను పటిష్టపరచడానికి కొంతమేర కృషి చేశారు. 1937లో రాష్ట్రాలకు స్వయం శాసన సభలకు ఎన్నికలు జరిగి ప్రభుత్వాలు ఏర్పడ్డాయి. 1939లో రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రాజీనామా చేయడంతో స్థానిక సంస్థల పరిస్థితి అగమ్యగోచరంగా మారింది.

1947లో స్వాతంత్ర్యానంతరం దేశ పరిపాలనకు అవసరమైన రాజ్యాంగ రచన సందర్భంగా శ్రీమన్నారాయణ్ అగర్వాల్ రాజ్యాంగ పరిషత్‌లో గ్రామస్థాయి మొదలుకొని దేశస్థాయి వరకు పంచాయతీ వ్యవస్థ ఏర్పాటు గురించి తెలిపే గాంధీ ప్లాన్‌ను ప్రతిపాదించారు.

రాజ్యాంగం 4వ భాగంలోని ఆదేశిక సూత్రాలలో 40వ అధికరణం ద్వారా పంచాయతీ రాజ్‌వ్యవస్థతో స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలను ఏర్పాటుచేసే బాధ్యతను రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు కల్పించారు. 7వ షెడ్యూల్‌లోని ప్రభుత్వ అధికారాల జాబితాల్లో స్థానిక పరిపాలన అనే అంశం రాష్ట్ర జాబితాలో ఉంది. 9వ భాగంలో స్థానిక పాలన అంశాలను పేర్కొన్నారు. స్థానిక పరిపాలన ఆదేశిక సూత్రాలలో ఉన్నందువల్ల

SAKSHI

రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఇష్టాయిష్టాలపై మాత్రమే ఈ అంశం ఆధారపడింది.

బల్వంతరాయ్ మెహతా కమిటీ

1951లో ప్రవేశపెట్టిన మొదటి ప్రణాళిక, 1952లో ప్రవేశపెట్టిన సామాజిక అభివృద్ధి పథకం, 1953లో ప్రారంభించిన జాతీయ విస్తరణ సేవాపథకాల అమలు తీరుపర్య వేక్షించుకోవాల్సిన ఆవశ్యకతను జాతీయాభివృద్ధి మండలి, ప్రణాళికా సంఘం గుర్తించాయి. ఇందుకోసం 1957లో కేంద్ర ప్రభుత్వం బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా అధ్యక్షతన ఒక కమిటీని నియమించింది. ఈ కమిటీ 1957 చివరిలో తన నివేదికను కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించింది. పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను వెంటనే స్థాపించాలని 1954లో కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించిన ఒక ఉన్నత స్థాయి కమిటీ చేసిన సూచననే బల్వంతరాయ్ కమిటీ కూడా ప్రతిపాదించింది.

1952లో ప్రవేశపెట్టిన పథకంతో సహా ప్రభుత్వ అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు విజయవంతం కావాలంటే ప్రజల భాగస్వామ్యంతో మాత్రమే సాధ్యమవుతుందని, ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణ, పరిపాలన వికేంద్రీకరణ జరగాలని ఇందుకు పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను నెలకొల్పడమే ఏకైక పరిష్కారమని సూచించింది.

బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా కమిటీ సూచనలను కేంద్ర ప్రభుత్వం, జాతీయాభివృద్ధి మండలి ఆమోదించడంతో మన దేశంలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థల ఏర్పాటుకు సరైన దృక్పథంతో పునాదులు వేశారు. 1959 అక్టోబర్ 2న రాజస్థాన్‌లోని నాగోర్ జిల్లాలో అప్పటి ప్రధాని పండిట్ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ మొదటిసారిగా పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థను ప్రారంభించారు. పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసిన రెండో రాష్ట్రం ఆంధ్రప్రదేశ్. 1959 నవంబర్ 1న రంగారెడ్డి జిల్లా శంషాబాద్‌లో ఆనాటి ముఖ్యమంత్రి నీలం సంజీవరెడ్డి మన రాష్ట్రంలో పంచాయతీ రాజ్ సంస్థలకు శ్రీకారం చుట్టారు. ఈ వ్యవస్థను అమలు చేసిన రెండో జిల్లా శ్రీకాకుళం.

గత పరీక్షల్లో వచ్చినవి, అడగబడే ప్రశ్నలు

1. గ్రామపంచాయితీల స్థాపనకు రాజ్యాంగం చర్యలు తీసుకోవాలని భారత రాజ్యాంగంలో ఏ అధికరణం తెలుపుతోంది?
(గ్రూప్-2, 2008)
ఎ) 73 బి) 40 సి) 74 డి) 64
2. స్థానిక సంస్థల పితామహుడని ఎవరిని పిలుస్తారు?
(గ్రూప్ - 2, 2008)
ఎ) లార్డ్ రిప్పన్ బి) లార్డ్ కానింగ్
సి) లార్డ్ మింటో డి) లార్డ్ మౌంట్ బాటెన్
3. ఏ అధికారిని గ్రామణి అంటారు?
ఎ) క్రిమినల్ న్యాయస్థాన బి) సివిల్ న్యాయస్థాన
సి) గ్రామీణ న్యాయ పాలన డి) గ్రామీణ పరిపాలన
4. పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను ప్రవేశపెట్టిన సంవత్సరం?
(APRO's 2008)
ఎ) 1948 బి) 1959 సి) 1951 డి) 1952
5. సమాజ వికాస కార్యక్రమం ప్రారంభించిన సంవత్సరం?
(ARO's 2008)
ఎ) 1951 బి) 1952 సి) 1953 డి) 1954
6. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉపాధిహామీ అమలు పథకాన్ని మొదటిసారి ఎక్కడ ప్రారంభించారు? (సివిల్స్ - 1993)
ఎ) పశ్చిమ బెంగాల్ బి) పంజాబ్
సి) కేరళ డి) మహారాష్ట్ర
7. పరిపాలన వికేంద్రీకరణను సూచించినవారు?
ఎ) చార్లెస్ మెట్‌కాఫ్ బి) చార్లెస్ హాబ్ హౌజ్
సి) లార్డ్ కర్జన్ డి) లార్డ్ బెంటింక్
8. 1919 చట్టం ద్వారా స్థానిక స్వపరిపాలనను ఏ జాబితాలో చేర్చారు?
ఎ) కేంద్ర బి) ఉమ్మడి
సి) రిజర్వ్‌డ్ డి) ట్రాన్స్‌ఫర్డ్
9. స్థానిక స్వపరిపాలనను, గాంధీ ఆలోచనా విధానాన్ని కలిపి గాంధీ ప్లాన్‌గా రాజ్యాంగ పరిషత్‌లో ప్రవేశపెట్టింది?
ఎ) ఆచార్య వినోభాభావే
బి) లోక్‌నాయక్ జయప్రకాశ్ నారాయణ్
సి) మహావీర్ త్యాగి డి) శ్రీమన్నారాయణ అగర్వాల్
10. గ్రామీణ వ్యవస్థ అభివృద్ధికి 1953లో ప్రవేశపెట్టిన పథకం?
ఎ) సామాజిక అభివృద్ధి బి) జాతీయ విస్తరణ సేవ
సి) జాతీయ ఉపాధి హామీ డి) పనికి ఆహారం

సమాధానాలు

1	బి	2	ఎ	3	డి	4	బి	5	బి
6	బి	7	డి	8	డి	9	డి	10	బి

SAKSHI

పంచాయతీరాజ్ సంస్థలకు రాజ్యాంగ ప్రతిపత్తి..

పరిపాలన, ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణకు ప్రాతిపదికలు స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలు. భారత రాజ్యాంగంలో ఆదేశిక సూత్రాల్లోని 40వ అధికరణ ద్వారా పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ ఏర్పాటుకు సంబంధించిన విషయాలు పేర్కొన్నారు. స్థానికపరిపాలన అనే అంశం రాష్ట్ర జాబితాలో ఉండటంతో వీటి ఏర్పాటు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలపైనే ఆధారపడి ఉండేది. బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా కమిటీ సూచనలను అనుసరించి 1959లో పండిట్ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ మన దేశంలో పంచాయతీ రాజ్ సంస్థలకు శ్రీకారం చుట్టారు. 1959 నుంచి 1964 వరకు ప్రారంభ స్ఫూర్తితో అనేక రాష్ట్రాలు వీటిని ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ క్రమబద్ధంగా ఎన్నికలు నిర్వహించకపోవడంతో స్థానిక స్వపరిపాలన కుంటుపడింది. జనతా ప్రభుత్వ కాలంలో నియమించిన అశోక్ మెహతా కమిటీ సూచనల అమలుతో స్థానిక స్వపరిపాలన పునరుజ్జీవన దశ ప్రారంభమైంది. దేశవ్యాప్తంగా స్థానిక సంస్థల నిర్మాణం ఒకేవిధంగా లేకపోవడం, నియమబద్ధంగా ఎన్నికలు నిర్వహించకపోవడం, నిర్మాణ నిర్వహణలో మార్పులు, చేర్పుల కోసం వివిధ కమిషన్‌లు అనేక సూచనలు చేశాయి. సి.హెచ్. హనుమంతరావు కమిటి జిల్లా ప్రణాళిక బోర్డుల ఏర్పాటుపై సూచనలు చేసింది. ప్రణాళిక వికేంద్రీకరణలో జిల్లా కీలక పాత్ర పోషించాలని కలెక్టర్ లేదా రాష్ట్రమంత్రి చైర్మన్‌గా వ్యవహరించాలని సూచించింది.

అభివృద్ధి విషయంలో కలెక్టర్ కీలకపాత్ర పోషించాలని 1985లో ప్రణాళికా సంఘం ఏర్పాటు చేసిన జి.వి.కె.రావు కమిటి సూచించింది. బి.డి.ఓ. పోస్టులను రద్దు చేయాలని కలెక్టర్ అధికారాల్లో కొన్నింటిని డిస్ట్రిక్ట్ డెవలప్‌మెంట్ అధికారికి బదిలీ చేయాలని తెలిపింది. స్థానిక సంస్థలకు నియమబద్ధంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలని సూచించింది. 1986లో రాజీవ్‌గాంధి ప్రభుత్వం నియమించిన ఎల్.ఎం.సింఘ్వి కమిటి, ప్రజాస్వామ్యాన్ని విజయవంతం చేయడానికి ప్రణాళికల లక్ష్యాల సాధనలో స్థానిక సంస్థల ప్రాధాన్యత అనే అంశంపై అధ్యయనం చేసి 73వ రాజ్యాంగ సవరణకు అవసరమైన అనేక సూచనలు అందించింది.

- స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలకు రాజ్యాంగ బద్ధత కల్పించాలి.
- గ్రామీణ పరిపాలనలో గ్రామసభలకు ప్రాధాన్యమివ్వాలి.
- స్థానిక సంస్థలకు నియమబద్ధంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలి. న్యాయపంచాయతీలను ఏర్పాటుచేసి సాధారణ పరిపాలన నుంచి వేరు చేయాలి. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాల పరిష్కారం కోసం ట్రిబ్యునళ్ల ఏర్పాటు చేయాలి.
- 1959లో పంచాయతీరాజ్ సంస్థలను మనదేశంలో ఏర్పాటు చేశారు.
- జిల్లా ప్రణాళికా బోర్డ్ చైర్మన్‌గా రాష్ట్ర మంత్రి లేదా కలెక్టర్ వ్యవహరిస్తారు.
- 1991లో పి.వి. నరసింహారావు ప్రభుత్వం 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణలు చేసింది.
- 74వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా పట్టణ, నగర పాలక సంస్థలకు రాజ్యాంగ ప్రతిపత్తిని కల్పించారు.

సింఘ్వి కమిటి చేసిన సూచనలపై అధ్యయనం చేసి నివేదిక సమర్పించడం కోసం నాటి కేంద్రమంత్రి పి.కె.తుంగన్ నాయకత్వంలో 1987లో ఒక కమిటి నియమించారు. ఈ కమిటీల సూచనల ప్రకారం స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలకు రాజ్యాంగ బద్ధత కల్పించడం కోసం 64, 65 రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లులను పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశపెట్టారు. లోక్‌సభ 64వ సవరణ బిల్లును ఆమోదించగా రాజ్యసభ తిరస్కరించింది. 65వ సవరణ బిల్లు లోక్‌సభలో చర్చకొచ్చే సమయంలోనే ఆ సభ రద్దు కావడంతో ఆ బిల్లు కూడా రద్దయింది. 1990లో వి.పి.సింగ్ ప్రభుత్వం 74వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లుగా స్థానిక సంస్థలకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వడానికి ప్రయత్నించినప్పటికీ ఆ ప్రభుత్వం మధ్యలోనే అధికారాన్ని కోల్పోవడంతో గతంలో మాదిరిగానే బిల్లు ఆచరణకు నోచుకోలేకపో యింది.

1991లో కేంద్రంలో అధికారంలోకి వచ్చిన పి.వి.నర్సింహారావు ప్రభుత్వం రాజీవ్‌గాంధి కాలంలో ప్రవేశపెట్టిన బిల్లుల్లో అనేక మార్పులను చేస్తూ గ్రామీణ పరిపాలన సంస్థలైన పంచాయతీ రాజ్ సంస్థలకు 73వ రాజ్యాంగసవరణ ద్వారా రాజ్యాంగబద్ధతను కల్పించారు. 74వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా పట్టణ, నగరపాలక సంస్థలకు రాజ్యాంగ ప్రతిపత్తిని కల్పించారు. 1992లో పార్లమెంట్ ఈ బిల్లులను ఆమోదించగా 17 రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఈ సవరణలకు తమ ఆమోదాన్ని తెలిపాయి.

73వ సవరణ ద్వారా షెడ్యూల్ 11, 74వ సవరణ ద్వారా షెడ్యూల్ 12ను రాజ్యాంగంలో చేర్చారు. షెడ్యూల్ 11 ద్వారా పంచాయతీరాజ్ సంస్థలకు 29 అంశాలపై అధికారాలను బదిలీ చేస్తే షెడ్యూల్ 12 ద్వారా పట్టణ, నగరపాలక సంస్థలకు 18 విషయాలపై అధికారాల బదిలీ జరిగింది. 1992లో ఆమోదించిన చట్టాలు 1993 నుంచి అమల్లోకి వచ్చాయి.

73వ రాజ్యాంగ సవరణ ముఖ్యాంశాలు

243వ అధికరణ నిర్వచనాలను తెలుపుతుంది. జిల్లా, గ్రామం, గ్రామ సభ, పంచాయతీ, జనాభా, మాధ్యమిక స్థాయి మొదలైన అంశాలకు చెందిన నిర్వచనాలను గవర్నర్ నోటిఫికేషన్ ద్వారా తెలుపుతారు.

243–ఎ: గ్రామసభ గురించి తెలుపుతుంది. రాష్ట్ర శాసనసభ శాసనం

SAKSHI

ద్వారా నిబంధనల ప్రకారం వచ్చిన అధికారాలు, విధులను నిర్వర్తించవచ్చు. ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యానికి నమూనాగా పేర్కొనే గ్రామసభ గ్రామపంచాయతీకి శాసనశాఖ వంటిదిగా పేర్కొనవచ్చు. గ్రామ ప్రజలైన ఓటర్లు అందరికీ ప్రాతినిధ్యం వహించే సంస్థ. గ్రామ పరిపాలనా ప్రాధాన్యాలను నిర్ణయించడంలో గ్రామసభ కీలకమైంది.

243-బి: స్థానిక సంస్థల వ్యవస్థాపనలో మూడంచెల విధానం ఉండాలని పేర్కొంటుంది.

ఎ) గ్రామపంచాయతీ

బి) బ్లాక్/ పంచాయతీ సమితి/ మండలవ్యవస్థ (మాధ్యమిక స్థాయి వ్యవస్థ)

సి) జిల్లా పరిషత్

- పైన పేర్కొన్న వ్యవస్థల్లో మౌలిక వ్యవస్థకు భంగం కలగకుండా మార్పులు చేసుకునే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉంటుంది.
- 20 లక్షల కంటే తక్కువ జనాభా ఉన్న రాష్ట్రాల్లో మాధ్యమిక వ్యవస్థల ఏర్పాటు విషయంలో మినహాయింపు ఉంది.

243-సి: పంచాయతీరాజ్ సంస్థల నిర్మాణం గురించి తెలుపుతుంది. గ్రామపంచాయతీ ప్రెసిడెంటు, సభ్యులు, మాధ్యమిక స్థాయి అంటే మండల పరిషత్ సభ్యులు, జిల్లా పరిషత్ సభ్యులను ఓటర్లు ప్రత్యక్ష పద్ధతిలో ఎన్నుకొంటారు. జిల్లా పరిషత్ చైర్మన్, మాధ్యమిక స్థాయి చైర్‌పర్సన్‌లను పరోక్ష పద్ధతి ద్వారా ఎన్నుకుంటారు.

- మూడు స్థాయిల్లోని సంస్థల్లో ఎమ్మెల్యేలు, ఎంపీలు సభ్యులుగా ఉంటారు.
- పై సంస్థల్లో మార్పులు రాష్ట్రాల శాసనసభలు శాసనాల ద్వారా చేసుకోవచ్చు.

243-డి: పంచాయతీరాజ్ సంస్థల్లో ఎస్సీ, ఎస్టీ, స్త్రీలకు కల్పించిన రిజర్వేషన్‌ల గురించి పేర్కొంటుంది. ఆయా పంచాయతీల ప్రాంతాల్లోని జనాభా శాతం అనుసరించి రిజర్వేషన్లు కేటాయించాలి. వెనకబడిన తరగతులకు రిజర్వేషన్లు కల్పించడం ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల చట్టాలను ఆధారం చేసుకొని ఉంటుంది. మన రాష్ట్రంలో బీసీలకు మొత్తం స్థానాల్లో 34% రిజర్వు చేశారు. ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీలకు రిజర్వ్ చేసిన స్థానాలతో పాటు జనరల్ స్థానాల్లో కూడా అంటే మొత్తం స్థానాల్లో 1/3 వంతు స్థానాలను మహిళలకు రిజర్వ్ చేయాలని ఈ అధికరణ పేర్కొంటుంది.

మాదిరి ప్రశ్నలు

1. స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలకు, వాటికి సంబంధించిన 73, 74 రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు అన్వయించని రాష్ట్రాలు?
(గ్రూప్-1, 2004)

ఎ) గోవా, జమ్మూ-కాశ్మీర్, పాండిచ్చేరి

బి) ఢిల్లీ, గోవా, మిజోరాం, మేఘాలయ

సి) మేఘాలయ, ఢిల్లీ, నాగాలాండ్

డి) సిక్కిం, అస్సాం, మిజోరాం

2. రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘాన్ని ఎవరు నియమిస్తారు?
(గ్రూప్-1, 1999)

ఎ) కంప్ట్రోలర్, ఆడిటర్ జనరల్ బి) ప్రధానమంత్రి

సి) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం డి) భారత ఆర్థిక సంఘం

3. కింది వాటిలో 73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టంలోని పంచాయతీ రాజ్ లక్షణం కానిది? (సివిల్స్-1997)

ఎ) 20 లక్షలకు పైగా జనాభా ఉన్న రాష్ట్రాలకు మూడంచెల వ్యవస్థ

బి) ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీలకు వారి జనాభాకు సమానంగా రిజర్వేషన్లు

సి)స్థానిక సంస్థలకు ఆర్థిక వనరులను ఒక కమిషన్ కేటాయిస్తుంది.

డి)స్థానిక సంస్థలకు ఎన్నికలను ఒక కమిషన్ నిర్ధారిస్తుంది.

4. పంచాయతీరాజ్‌కు సంబంధించి కింది వాటిలో 73వ రాజ్యాంగ సవరణ ప్రతిపాదించనిది (సివిల్స్ - 1997)

ఎ) వీటిలో 30 శాతం సీట్లు మహిళా అభ్యర్థులకు కేటాయించాలి

బి) వీటికి వనరుల కోసం రాష్ట్రాలు ఆర్థిక సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేస్తాయి.

సి) ఈ సంస్థలకు ఎన్నికైనవారికి ఇద్దరికన్నా ఎక్కువ మంది పిల్లలుంటే పదవులు కోల్పోతారు.

డి) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పంచాయతీరాజ్ సంస్థను రద్దుచేస్తే 6 నెలల్లోగా ఎన్నికలు జరపాలి.

5. ప్రజాస్వామ్యం, అభివృద్ధిపై పంచాయతీరాజ్ సంస్థల పునరుజ్జీవనానికి 1986లో రాజీవ్‌గాంధీ ప్రభుత్వం నియమించిన సంఘానికి అధ్యక్షుడు ఎవరు? (గ్రూప్-2-2008)

ఎ) సర్కారియా బి) రాజమన్నార్

సి) జి.వి.కె.రావు డి) ఎల్.ఎం.సింఘ్వి

6. 1992లో చేసిన 73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్ట లక్షణం కానిది?
(గ్రూప్-2, 2008)

ఎ) గ్రామసభ బి) రెండంచెల వ్యవస్థ

సి) రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం

డి) స్త్రీలకు సీట్లను రిజర్వు చేయడం

7. 73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం అమలులో ఉన్న రాష్ట్రం?
(గ్రూప్-2, 2008)

ఎ) నాగాలాండ్ బి) ఒరిస్సా

సి) మేఘాలయ డి) మిజోరాం

8. బ్లాక్‌స్థాయి అభివృద్ధి అధికారి (BDO) పోస్టును రద్దు చేయాలని సూచించిన కమిటి?

ఎ) దంత్‌వాలా బి) హనుమంతరావు

సి) జి.వి.కె.రావు డి) ఎల్.ఎం.సింఘ్వి

9. పంచాయతీరాజ్ సంస్థల్లో ఎస్సీ, ఎస్టీ, స్త్రీలకు రిజర్వేషన్లు కల్పించే అధికరణ?

SAKSHI

ఎ) 243 (d) బి) 243 (e)
సి) 243 (a) డి) 243 (f)

సమాధానాలు

1	సి	2	సి	3	బి	4	సి	5	డి
6	బి	7	బి	8	సి				

SAKSHI

స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు

ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణలో భాగంగా ఏర్పాటు చేసిన స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థల అభివృద్ధి పరిణామ క్రమం నిర్మాణాత్మకంగా జరగలేదు. 1959లో ఏర్పాటు చేసిన పంచాయితీరాజ్ సంస్థల ప్రారంభ స్ఫూర్తితో అన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు స్థానిక సంస్థల ప్రాముఖ్యాన్ని గుర్తించాయే కానీ తగినన్ని నిధులు కేటాయించలేదు. అధికారాల బదిలీ జరగనందున స్థానిక సంస్థలు కేవలం అలంకారప్రాయంగా మారి పతనావస్థకు చేరుకున్నాయి. 1977లో కేంద్రంలో అధికారంలోకి వచ్చిన జనతా ప్రభుత్వం అశోక్ మెహతా అధ్యక్షతన ఓ కమిటీని నియమించి పంచాయితీరాజ్ సంస్థల అభివృద్ధి కోసం తగిన సూచనలు చేయాలని కోరింది. ఈ కమిటీ 1978, ఆగస్టులో 132 సూచనలతో కూడిన నివేదికను ప్రభుత్వానికి సమర్పించింది. అంతేకాకుండా వీటి వల్ల కలిగిన ప్రయోజనాలను కూడా ఈ కమిటీ తెలిపింది.

స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థలు – ప్రయోజనాలు:

- రాజకీయంగా భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య బీజాలు బలంగా నాటుకునేలా చేశాయి.
- సామాజికంగా, సాంస్కృతికంగా నూతన నాయకత్వాన్ని అందించడంలో విజయవం తమయ్యాయి.
- పరిపాలనా పరంగా ప్రజలకు భాగస్వామ్యాన్ని కల్పించాయి. అధికారులకు, ప్రజలకు మధ్య వారధిగా పనిచేశాయి.
- అభివృద్ధిపై ప్రజల దృష్టిని కేంద్రీకరించడానికి తోడ్పడ్డాయి.
- పరిపాలన వికేంద్రీకరణ, రాజకీయ చైతన్యాన్ని ప్రజల్లో కల్పించడంలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు విజయం సాధించాయి.

స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు సఫలంకావాలంటే వాటికి తగిన అధికారాలు, తగినన్ని నిధులు కేటాయించాలని అశోక్ మెహతా కమిటీ పేర్కొంది. 1969 తర్వాత పతనావస్థకు చేరుకున్న పంచాయితీ రాజ్ వ్యవస్థ, 1978లో ఈ కమిటీ సూచనల అమలుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పూనుకోవడంతో స్థానిక సంస్థల పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమైందని చెప్పవచ్చు. స్థానిక సంస్థల్లో అనేక వ్యవస్థాగత మార్పులకు ఈ కమిటీ శ్రీకారం చుట్టింది.

అశోక్ మెహతా కమిటీ సూచనలు:

- పంచాయితీ రాజ్ వ్యవస్థలో మూడంచెలకు బదులుగా రెండంచెల వ్యవస్థ ఏర్పాటు
- జిల్లా స్థాయిలో ఏర్పాటు చేసే జిల్లా పరిషత్ మొదటి యూనిట్‌గా పనిచేస్తుంది.
- మండల పరిషత్‌ల ఏర్పాటు. పంచాయితీ సమితులు రద్దుచేసి, వాటి స్థానంలో 15,000 నుంచి 20,000 జనాభా ఉన్న ప్రాంతాలను మండలాలుగా ఏర్పాటు.
- గ్రామ పంచాయితీలకు ప్రాధాన్యం లేకుండా వాటిని మండల వ్యవస్థలో సబ్ యూనిట్‌గా పరిగణించాలి.
- స్థానిక సంస్థల పదవీకాలాన్ని 5 నుంచి 4 ఏళ్లకు తగ్గింపు.
- అభివృద్ధి విషయంలో జిల్లాను యూనిట్‌గా పరిగణించి ప్రణాళిక వికేంద్రీకరణ చేస్తూ జిల్లా స్థాయిలో ప్రణాళికను నిర్మించాలి.
- స్థానిక సంస్థల్లో జరిగే ఎన్నికలు పార్టీ ప్రాతిపదికపై అంటే రాజకీయ పార్టీల భాగస్వామ్యంతో జరగాలి. పార్టీ గుర్తులపైనే ఎన్నికలు నిర్వహించాలి.
- పంచాయితీరాజ్ సంస్థల నిర్వహణకు కావాల్సిన నిధులు, వనరుల లభ్యతకు వీలుగా పన్నులు విధించే అధికారాన్ని స్థానిక సంస్థలకు ఇవ్వాలి.
- సామాజిక, ఆర్థికాభివృద్ధి కోసం కేటాయించిన నిధులను ఖర్చు చేసిన విధానంపై సామాజిక తనిఖీ జరగాలి. శాసనసభ్యులతో కూడిన కమిటీ కూడా తనిఖీ చేయాలి.
- పంచాయితీరాజ్ సంస్థల పదవీకాలాన్ని తగ్గించడం గాని లేదా మధ్యలోనే రద్దు చేయడం కానీ చేయకూడదు.
- గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఏర్పాటుచేసే న్యాయపంచాయితీలను, పరిపాలన సంస్థల అభివృద్ధి సంస్థల నుంచి వేరుగా ఏర్పాటు చేయాలి.
- అన్నిరకాల అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు జిల్లా పరిషత్‌ల ద్వారా నిర్వహించాలి.
- నియమబద్ధంగా ఎన్నికలు జరిపించాలి. ప్రజాప్రతినిధులకు పరిపాలనలో శిక్షణ ఇవ్వాలి.

అశోక్ మెహతా కమిటీ సూచనలను అనుసరించి జాతీయ స్థాయిలో ఒక విధానాన్ని రూపొందించలేకపోయారు. అందుకు కారణం జనతా ప్రభుత్వం పతనం కావడం. కర్ణాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్, పశ్చిమ

ముఖ్యాంశాలు

- 1959లో పంచాయితీ రాజ్ సంస్థలను ఏర్పాటు చేశారు.
- పంచాయితీ రాజ్ సంస్థల అభివృద్ధి కోసం తగిన సూచనలు చేయడానికి 1977లో అశోక్ మెహతా కమిటీ ఏర్పడింది.
- పంచాయితీ రాజ్ సంస్థల వలన ఒనగూడిన ప్రయోజనాలను అశోక్ మెహతా కమిటీ వివరించింది.
- 1978లో అశోక్ మెహతా కమిటీ సూచనల అమలుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పూనుకోవడంతో స్థానిక సంస్థల పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమైందని చెప్పవచ్చు.
- 1985లో ఏర్పాటుచేసిన జీవీకే రావు కమిటీ జిల్లా అభివృద్ధిలో కలెక్టర్ కీలక పాత్ర పోషించాలని సూచించింది.
- జలగం వెంగళరావు కమిటీ జిల్లా స్థాయిలో సామాజిక న్యాయ కమిటీలను ఏర్పాటు చేయాలని సూచించింది.

SAKSHI

బెంగాల్ వంటి రాష్ట్రాలు మాత్రం ఈ కమిటీ సూచనల నేపథ్యంలో పంచాయితీరాజ్ వ్యవస్థలో మార్పులకు శ్రీకారం చుట్టాయి.

1978లో ఏర్పాటు చేసిన దంత్‌వాలా కమిటీ బ్లాక్ స్థాయి ప్రణాళికల అభివృద్ధిపై నివేదిక సమర్పిస్తూ, ప్రణాళిక వికేంద్రీకరణ జరగాలని బ్లాక్ స్థాయిలో ప్రణాళికా రచన, అమలు, పునఃసమీక్ష చేసే యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని సూచించింది. భూ సంస్కరణల అమలుకు సమాజ వికాస ఏజెన్సీలు, పంచాయితీరాజ్ వ్యవస్థల అధ్యయన కమిటీ, పంచాయితీరాజ్ పంచవర్ష ప్రణాళిక వర్కింగ్ గ్రూప్ కమిటీలు సూచనలు చేశాయి. ఈ సూచనలే తర్వాత 1984లో సీహెచ్ హనుమంతరావు కమిటీ ఏర్పాటుకు కారణమయ్యాయి. ఈ కమిటీ ప్రభుత్వ పథకాల రచనలో జిల్లా ప్రణాళికా బోర్డ్ ఏర్పాటు చేసి దానికి కలెక్టర్ లేదా రాష్ట్ర మంత్రిని చైర్మన్‌గా నియమించాలని సూచించింది. ప్రణాళికా రచనలో జిల్లా స్థాయిని యూనిట్‌గా వికేంద్రీకరించాలని చేసిన సూచన మన రాష్ట్రంలో జిల్లా రివ్యూ కమిటీల ఏర్పాటుకు దారితీసిందని పేర్కొనవచ్చు.

1985లో ప్రణాళికా సంఘం ఏర్పాటు చేసిన జీవీకే రావు కమిటీ జిల్లా అభివృద్ధిలో కలెక్టర్ కీలకపాత్ర పోషించాలని సూచించింది. బ్లాక్ వ్యవస్థలో బీడీఓ (బ్లాక్ డెవలప్‌మెంట్ ఆఫీసర్) పోస్టులు రద్దు చేయాలని, కలెక్టర్ అధికారాల్లో కొన్నింటిని జిల్లా అభివృద్ధి అధికారికి బదిలీ చేయాలని సిఫార్సు చేసింది. స్థానిక సంస్థలకు నియమబద్ధంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలని పేర్కొంది. జలగం వెంగళరావు కమిటీ జిల్లా పరిషత్‌ల్లో సామాజిక న్యాయ కమిటీలను ఏర్పాటు చేయాలని సిఫార్సు చేసింది. విధాన నిర్ణయాల్లో భాగస్వామ్యం, పరిపాలనలో భాగస్వామ్యం పెంపొందించాలనే ఉద్దేశంతో ఏర్పాటు చేసిన స్థానిక సంస్థలు మన దేశంలో ఎన్నో విజయాలను సాధించాయి. 1978 నుంచి మన దేశంలో స్థానిక సంస్థలకు నియమబద్ధంగా ఎన్నికలు నిర్వహిస్తున్న రాష్ట్రం పశ్చిమబెంగాల్. స్థానిక సంస్థల్లో పనిచేసే ప్రతినిధులు తమ విధులను సక్రమంగా నిర్వహించని సందర్భంలో వారిని రీకాల్ అంటే మధ్యలోనే పదవి నుంచి తొలగించే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాలని మహాత్మాగాంధీ సూచించారు. స్థానిక సంస్థలకు రాజ్యాంగ ప్రతిపత్తిని ఇస్తేనే వాటి నిర్వహణ సక్రమంగా ఉంటుందని మేధావుల భావన.

మాదిరి ప్రశ్నలు

1. పంచాయితీరాజ్‌పై అశోక్ మెహతా కమిటీని నియమించినపుడు భారత ప్రధానమంత్రి ఎవరు? (గ్రూప్-2, 2008)

ఎ) ఇందిరాగాంధీ బి) మొరార్జీ దేశాయ్
సి) చరణ్‌సింగ్ డి) వీపీ సింగ్

2. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు ఏ కమిటీ సూచనలను అనుసరించి ఏర్పాటు చేశారు? (గ్రూప్-2, 1991)

ఎ) అశోక్ మెహతా బి) నరసింహం
సి) బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా డి) బీపీఆర్ విఠల్

3. ఆదేశ సూత్రాల్లో పంచాయితీరాజ్ వ్యవస్థ గురించి తెలిపే నిబంధన? (గ్రూప్-2,1987)

ఎ) 40 బి) 42 సి) 44 డి) 45

4. జిల్లా పరిషత్‌లో సామాజిక న్యాయ కమిటీలు ఏర్పాటు చేయాలని సూచించిన కమిటీ?

ఎ) వెంగళరావు బి) నరసింహం
సి) బీపీఆర్ విఠల్ డి) డీకే సమరసింహారెడ్డి

5. అశోక్ మెహతా కమిటీ స్థానిక సంస్థల పదవీకాలాన్ని ఎన్ని ఏళ్లుగా ఉండాలని పేర్కొంది?

ఎ) 5 బి) 4 సి) 3 డి) 6

6. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు పార్టీ ప్రాతిపదికపై నిర్వహించాలని సూచించిన కమిటీ?

ఎ) బల్వంత్‌రాయ్ మెహతా బి) అశోక్ మెహతా
సి) జీవీకే రావు డి) ఎల్ఎం సింఘ్వి

7. ఒక కాలేజీ విద్యార్థి మున్సిపల్ కౌన్సిల్‌కు పోటీ చేయాలంటే ఏది అత్యంత ఆవశ్యక మైన అర్హత? (సివిల్స్ ప్రిలిమ్స్, 2000)

ఎ) కళాశాల ప్రిన్సిపల్ నుంచి అనుమతి
బి) రాజకీయ పార్టీలో సభ్యుడై ఉండాలి
సి) అతని పేరు ఓటర్ల జాబితాలో తప్పనిసరి
డి) రాజ్యాంగం పట్ల గౌరవంతోఉంటానని ప్రమాణం చేయాలి

8. అశోక్ మెహతా కమిటీ సిఫార్సుల్లో ముఖ్యమైనవి?

ఎ)న్యాయ పంచాయితీలను అభివృద్ధి సంస్థల నుంచి వేరు చేయాలి
బి)గ్రామ పంచాయితీలను అభివృద్ధిలో ప్రాతిపదికగా తీసుకోవాలి
సి) ఎస్సీ, ఎస్టీలకు కొన్ని సీట్లు రిజర్వ్ చేయాలి
డి) ప్రణాళికల్లో గ్రామ పంచాయితీలకు స్థానం కల్పించాలి

9. భారతదేశంలో గ్రామ పరిపాలన విషయంలో సరికానిది? (సివిల్స్-1995)

ఎ) భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం స్థానిక సంస్థలు అనేవి మన సమాఖ్య వ్యవస్థలో స్వతంత్రమైనవి కావు
బి) స్థానిక సంస్థల్లో 30 శాతం స్థానాలు స్త్రీలకు కేటాయించారు
సి) స్థానిక సంస్థలకు నిధులను ఒక కమిషన్ అందిస్తుంది
డి) స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను కమిషన్ నిర్ణయిస్తుంది

సమాధానాలు

1	బి	2	సి	3	ఎ	4	ఎ	5	బి
6	బి	7	సి	8	ఎ	9	బి		

పట్టణ స్థానిక స్వపరిపాలనా ప్రభుత్వం

ఆధునికీకరణ, పారిశ్రామికీకరణలు భారతదేశాన్ని పూర్తిస్థాయిలో పట్టణీకరణ దిశగా తీసుకెళ్లలేదు. 19వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో కేవలం మూడు శాతం ప్రజలే పట్టణ వాసులు. అది 20వ శతాబ్దం ప్రారంభానికి 10% చేరుకుంది. 2001 జనాభా లెక్కల ప్రకారం 27.78% (285.4 మిలియన్లు) మాత్రమే పట్టణాల్లో నివసిస్తున్నారు. దేశవ్యాప్తంగా 4 వేలకు పైగా నగరాలు, పట్టణాలలో ప్రజలు నివసిస్తున్నారు. కార్పొరేషన్లు, మున్సిపాలిటీలు, నగర పంచాయత్‌లు, కంటోన్మెంట్ బోర్డులు, పారిశ్రామిక పట్టణాలు (Townships) **పట్టణ వాసుల స్థానికావసరాలను తీరుస్తున్నాయి.**

ఆధునిక పట్టణ స్థానిక సంస్థలు బ్రిటిషర్ల సృష్టి అని చెప్పవచ్చు. 1687లో ఈస్టిండియా కంపెనీ మద్రాసు పట్టణానికి భారతదేశ చరిత్రలో మొదటిసారిగా కార్పొరేషన్ హోదా కల్పించింది. పన్నుల భారం భయంతో స్థానికులు వ్యతిరేకించడంతో 'ఆ హోదా'ను రద్దు చేశారు. 1793 చార్టరు చట్టం పురపాలనకు చట్టబద్ధత కల్పించింది. 1870 మేయో తీర్మానం, 1882 రిప్పన్ తీర్మానం, 1909 రాయల్ కమిషన్, 1919, 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టాలు స్థానిక స్వపరిపాలన పురోభివృద్ధికి దోహదం చేశాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం కింద పేర్కొన్న నిపుణుల కమిటీలను కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించింది.

- లోకల్ ఫైనాన్స్ ఎంక్వైరీ కమిటీ (1951)
- టాక్సేషన్ ఎంక్వైరీ కమిషన్ (1954)
- రూరల్-అర్బన్ రిలేషన్‌షిప్ కమిటీ (1966)
- నేషనల్ కమిషన్ ఆన్ అర్బనైజేషన్ (1985)

74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం

ఈ చట్టం 1-6-1993 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది. వివిధ రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఈ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టానికనుగుణంగా చట్టాలను రూపొందించుకున్నాయి. 243పి నుంచి 243జడ్‌జి వరకు ఉన్న ప్రకరణలు పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వాలకు సంబంధించినవి.

నగర పంచాయత్

దేశవ్యాప్తంగా 5,000-20,000 జనాభా కలిగిన ప్రాంతాలలో నగర పంచాయత్ ఏర్పాటు చేయవచ్చు. ఎన్నికల కోసం నగర పంచాయత్‌ను కొన్ని వార్డులుగా విభజించి, ఒక్కొక్క వార్డు నుంచి ఒక అభ్యర్థిని ఆ వార్డులో నివసించే ఓటర్లు ఐదేళ్ల పదవీ కాలానికి ఎన్నుకుంటారు. అధ్యక్షుని ఎన్నిక సంబంధిత రాష్ట్ర/కేంద్రపాలిత శాసనసభ చట్టం ద్వారా జరుగుతుంది. 33 శాతం స్థానాలు మహిళలకు, షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలకు జనాభా ప్రాతిపదికన రిజర్వేషన్ కల్పిస్తారు. చట్టం రూపొందించినట్లయితే వెనుకబడిన తరగతులకు కూడా కొన్ని స్థానాలు కేటాయిస్తారు.

నగర పంచాయత్ ప్రధాన ఆదాయ మార్గాలు

- చట్టపరిధిలో విధించి, వసూలు చేసే పన్నులు
- వాణిజ్య కార్యకలాపాల ద్వారా లభించే ఆదాయం
- రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వసూలు చేసిన పన్నుల్లో వాటా
- రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్ర సంఘటిత నిధి నుంచి గ్రాంట్స్-ఇన్-ఎయిడ్
- ఇతర ఆదాయ మార్గాలు

ముఖ్య విధులు

- ఆర్థిక ప్రగతి, సామాజిక న్యాయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రణాళిక రూపకల్పన
- 12వ షెడ్యూలులో పొందుపరచిన 18 అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రణాళికల అమలు.

  సాధారణంగా నగర పంచాయత్‌లు - పారిశుధ్యం, నీటి సరఫరా, జనన, మరణాల లెక్కల నిర్వహణ, మార్కెట్ల నిర్వహణ, ప్రాథమిక విద్య, శ్మశాన వాటికల నిర్వహణ, రోడ్లు, వీధి దీపాల ఏర్పాటు మొదలైన విధులను నిర్వహిస్తాయి.

మున్సిపల్ కౌన్సిల్

20,001-3,00,000 జనాభా కలిగిన ప్రాంతాలలో మున్సిపల్ కౌన్సిల్ ఏర్పాటు చేయవచ్చు. వివిధ వార్డుల నుంచి ఎన్నికైన సభ్యులతో పాటు, ఆ ప్రాంతం నుంచి ఎన్నికైన లేదా ఓటర్లుగా నమోదైన ఎంఎల్ఏ, ఎంఎల్సీ, ఎంపీలు పదవీరీత్యా సభ్యత్వాన్ని పొందుతారు. నగర పాలనలో అనుభవమున్నవారిని (ఆల్డర్‌మన్) కో-ఆప్ట్ చేసుకోవచ్చు. మహిళలకు, షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలకు రిజర్వేషన్ ద్వారా ప్రాతినిధ్యం లభిస్తుంది. వెనుకబడిన తరగతుల కోసం చట్టాన్ని రూపొందిస్తే.. వారికి కూడా రిజర్వేషన్ లభిస్తుంది. అధ్యక్షుని ఎన్నిక సంబంధిత రాష్ట్ర లేదా కేంద్రపాలిత శాసనసభ చేసిన చట్టం మేరకు జరుగుతుంది. దీని ఆదాయ మార్గాలు, విధులు నగర పంచాయత్‌ను పోలి ఉంటాయి. అయితే జనాభాను బట్టి ఆదాయం కూడా పెరుగుతుంది. అందువల్ల భారీ ఎత్తున ఖర్చు, విధుల నిర్వహణ జరుగుతుంది.

SAKSHI

మున్సిపల్ కార్పొరేషన్

3,00,000 లకు పైగా జనాభా ఉన్న నగర ప్రాంతాలకు కార్పొరేషన్ హోదా లభిస్తుంది. ఇందుకు కేంద్ర ప్రభుత్వ అనుమతి అవసరం. ఎన్నికల కోసం.. నగరాన్ని కొన్ని వార్డులుగా విభజించి, ఒక్కొక్క వార్డు నుంచి ఒక కార్పొరేటర్‌ను ఆయా వార్డుల్లోని ఓటర్లు ఎన్నుకుంటారు. రిజర్వేషన్ సూత్రం వర్తిస్తుంది. ఎన్నికైన వారితో పాటు, ఆ ప్రాంతం నుంచి ఎన్నికైన లేదా ఓటర్లుగా నమోదైన ఎంఎల్‌ఏ, ఎంఎల్‌సి, ఎంపీలు పదవీరీత్యా సభ్యత్వాన్ని పొందుతారు. నగరపాలనలో అనుభవ మున్నవారిని కో-ఆప్ట్ చేసుకోవచ్చు. మేయర్ ఎన్నిక శాసనసభ రూపొందించిన చట్టం మేరకు జరుగుతుంది. మూడు లక్షల కంటే ఎక్కువ జనాభా ఉన్న నగరాలలో వార్డ్ కమిటీలు ఏర్పాటు చేయవచ్చు. ఒకటి లేక అంతకంటే ఎక్కువ వార్డులకు కలిపి ఈ కమిటీ ఏర్పాటవుతుంది. వార్డుల కార్పొరేటర్లు లేదా ప్రతినిధులు దీనిలో సభ్యులు. వీరిలో ఒకరు అధ్యక్షులుగా వ్యవహరిస్తారు. ఈ కమిటీలు ఏర్పాటు చేయడంలో ముఖ్య ఉద్దేశం నగర పాలనను వికేంద్రీకరించడమే.

కార్పొరేషన్ ఆదాయ మార్గాలు, విధులు మున్సిపల్ కౌన్సిళ్లను పోలి ఉంటాయి. అయితే ఇవి భారీ ఎత్తున ఉంటాయి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో పాటు, కేంద్ర ప్రభుత్వ పట్టణ మంత్రిత్వ శాఖ కూడా వనరులను సమకూరుస్తుంది. మెట్రోపాలిటన్ పట్టణాలైన ముంబయి, ఢిల్లీ, కోల్‌కతా, చెన్నై లాంటి వాటికి అంతర్జాతీయ సంస్థల నుంచి కూడా నిధులు లభిస్తాయి. పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వాల ఎన్నికల బాధ్యత రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్‌ది. ఆర్థిక వనరుల బదలాయింపు రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సుల మేరకు జరుగుతుంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో అయిదు నగర పంచాయత్‌లు, 117 మున్సిపాలిటీలు, 14 మున్సిపల్ కార్పొరేషన్‌లున్నాయి. 2007లో గ్రేటర్ హైదరాబాద్ సంస్థ ఏర్పాటైంది. 1994 ఆంధ్రప్రదేశ్ మున్సిపాలిటీల చట్టం రాష్ట్రవ్యాప్తంగా పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వాలకు వర్తిస్తుంది. గ్రేటర్ హైదరాబాద్‌కు ఈ చట్టం వర్తించదు.

కంటోన్మెంట్ బోర్డులు

జాతీయ భద్రత దృష్ట్యా సైనిక బలగాలను దేశంలో వివిధ ప్రాంతాలలో ఉంచుతారు. వీటికి మున్సిపల్ సేవలనందించడానికి ఏర్పాటైన వ్యవస్థ కంటోన్మెంట్ బోర్డు. 1924 కంటోన్మెంట్ బోర్డు చట్టం ప్రకారం ఇవి ఏర్పడ్డాయి. ప్రస్తుతం 61 కంటోన్మెంట్ బోర్డులు పనిచేస్తున్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో సికింద్రాబాద్‌లో 'ఏ' తరగతి హోదా కలిగిన కంటోన్మెంట్ బోర్డు ఉంది. ఇందులో సభ్యుల్లో సగంమందిని ఆ ప్రాంత ఓటర్లు ఎన్నుకుంటారు. మిగిలిన వారిని ఆ సైనిక స్థావర ప్రధానాధికారి నామినేట్ చేస్తారు. ఆ అధికారి పదవీరీత్యా అధ్యక్షుడిగా వ్యవహరిస్తారు. ఎన్నికైన ప్రతినిధుల నుంచి ఉపాధ్యక్షులను ఎన్నుకుంటారు. రక్షణశాఖకు చెందిన అధికారి కమిషనర్‌గా వ్యవహరిస్తారు. పన్నుల రూపంలో వచ్చే ఆదాయంతో పాటు, టోల్ టాక్స్, రక్షణశాఖ అందించే ధన సహాయం ఇతర ఆదాయ మార్గాలు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుంచి ధన సహాయముండదు. పాలనాపరంగా రక్షణశాఖ నియంత్రణలో పనిచేస్తాయి.

రెండవ పాలనా సంస్కరణల సంఘం సిఫార్సులు

1) 234 డబ్ల్యు ప్రకరణను అనుసరించి 12వ షెడ్యూలులో ప్రస్తావించిన 18 అంశాలను పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వాలకు బదిలీ చేయాలి.
2) ప్రతి రాష్ట్రానికి స్థానిక ప్రభుత్వాల ప్రతినిధులతో కూడిన విధాన పరిషత్ ఏర్పాటు చేయాలి.
3) ఎంఎల్‌ఏ, ఎంఎల్‌సీ, ఎంపీలకు స్థానిక ప్రభుత్వాలలో సభ్యత్వం రద్దుచేయాలి.
4) రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి అధ్యక్షుడుగా, విధానసభ స్పీకర్, ప్రతిపక్ష నాయకుడు సభ్యులుగా ఉన్న కమిటీ సిఫార్సుల మేరకు ఎన్నికల కమిషనర్‌ను నియమించాలి.

5) **రిజర్వేషన్ పద్ధతి ద్వారా ఆశించిన ఫలితాలు చేకూరాలంటే:**
   ఎ) ఏకసభ్య నియోజక వర్గాలను కనీసం రెండు పర్యాయాలు రిజర్వేషన్ కొనసాగించాలి. లేదా బహుసభ్య నియోజక వర్గాలు ఏర్పాటు చేయాలి. వీటిలో కొన్నిటిని రిజర్వు చేయాలి.
6) 12వ షెడ్యూలులో:
   ఎ) పాఠశాల స్థాయి విద్య
   బి) ప్రజారోగ్యం
   సి) ట్రాఫిక్, శాంతి భద్రతల నిర్వహణ
   డి) పట్టణ పరిసరాల యాజమాన్యం
   ఇ) భూమి, దాని రిజిస్ట్రేషన్ అనే ఐదు అంశాలు చేర్చాలి.
7) పారదర్శకత కోసం జిల్లాస్థాయిలో తనిఖీ కమిటీలు ఏర్పాటు చేయాలి.
8) రాష్ట్ర శాసనసభలో స్థానిక ప్రభుత్వాల విషయాలు పరిశీలించడానికి ప్రత్యేక స్థాయీ సంఘం ఏర్పాటు చేయాలి.
9) కొన్ని జిల్లాలను కలిపి ఆంబుడ్స్‌మెన్ వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయాలి. మెట్రోపాలిటన్ పట్టణాలకు ప్రత్యేక ఆంబుడ్స్ మెన్‌ను నియమించాలి.
10) రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు స్థానిక ప్రభుత్వాలు తీసుకున్న నిర్ణయాలను రద్దుచేసే అధికారం ఉండకూడదు. అలాగే స్థానిక ప్రభుత్వ ప్రతినిధుల మీద చర్యతీసుకునే అధికారాన్ని రద్దు చేయాలి. స్థానిక ఆంబుడ్స్‌మెన్‌కు ఫిర్యాదు చేస్తే, దానిని లోకాయుక్త ద్వారా గవర్నర్‌కు నివేదించాలి.
11) కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఇచ్చే గ్రాంటులకు ఎలాంటి షరతులు విధించకూడదు.
12) మున్సిపల్, కౌన్సిల్, మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ స్థాయిలో.. కౌన్సిల్ లేదా కార్పొరేషన్, వార్డు కమిటీ, ప్రాంతీయ కమిటీ అనే మూడంచెల పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాలి.
13) మేయర్ లేదా ఛైర్మన్‌ను ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకోవాలి.

SAKSHI

14)నగరాలలో మెట్రోపాలిటన్ పోలీస్ అథారిటీ ఏర్పాటు చేయాలి.

నమూనా ప్రశ్నలు

1. భారతదేశంలో ఆధునిక కాలంలో మొదటిసారిగా కార్పొరేషన్ హోదా పొందిన పట్టణం

ఎ) మద్రాసు   బి) కలకత్తా
సి) ముంబయి   డి) ఢిల్లీ

2. 1906-1909 వికేంద్రీకరణకు సంబంధించి ఏర్పాటు చేసిన రాయల్ కమిషన్ సిఫార్సులలో ఒకటి

ఎ) పట్టణ కమిటీల ఏర్పాటు
బి) మున్సిపాలిటీలకు పన్నులు విధించే అధికారం
సి) కలకత్తా పట్టణానికి కార్పొరేషన్ హోదా
డి) జిల్లా బోర్డుల ఏర్పాటు

3. నేషనల్ కమిషన్ ఆన్ అర్బనైజేషన్ అధ్యక్షులు

ఎ) ఎ.పి.జైన్   బి) పి.కె.వాటల్
సి) జాన్‌మత్తై   డి) చార్లెస్ కొరియా

4. ఏ రాజ్యాంగ ప్రకరణ మేరకు స్థానిక ప్రభుత్వాల కేంద్రమండలి ఏర్పాటైంది?

ఎ) 163   బి) 164   సి) 263   డి) 264

5. వార్డు కమిటీలను ఏ రాజ్యాంగ ప్రకరణ మేరకు ఏర్పాటు చేయవచ్చు?

ఎ) 243పి   బి) 243క్యూ
సి) 243ఆర్   డి) 243ఎస్

6. 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ఏ ప్రకరణ ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు వర్తిస్తుంది?

ఎ) 243జడ్‌బి   బి) 243జడ్‌సి
సి) 243జడ్‌డి   డి) 243జడ్‌ఇ

7. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో మొట్టమొదటి మున్సిపాలిటీ?

ఎ) భీమునిపట్నం   బి) సూరత్
సి) విశాఖపట్టణం   డి) కడప

8. హైదరాబాద్ పట్టణం ఎప్పుడు ఏర్పాటైంది?

ఎ) 1920   బి) 1942   సి) 1934   డి) 1589

9. మున్సిపల్ పాలనకు మొదటి సారిగా చట్టపరమైన హోదా ఎప్పుడు కల్పించారు.

ఎ) 1687   బి) 1793   సి) 1870   డి) 1882

10. భారతదేశంలోమొట్టమొదటి పట్టణ అభివృద్ధి సంస్థ (Urban Development Authority)

ఎ) ముంబయి   బి) చెన్నై
సి) ఢిల్లీ   డి) కోల్‌కత్తా

సమాధానాలు

1) ఎ 2) బి 3) డి 4) సి 5) డి 6) ఎ
7) ఎ 8) డి 9) బి 10) సి

SAKSHI